

Herstellen

Wat ga je leren?

Je kunt straks:

- verwijswwoorden herkennen in de tekst
- verwijswwoorden koppelen aan een woord, woordgroep of zin

Wat ga je doen?

Je gaat een tekst lezen over bedreigde dieren. Lees de uitleg hierna en lees de tekst. Maak dan de vragen.

Wat moet je weten?

Je weet dat je in een tekst op verschillende manieren op zoek kunt gaan naar de betekenis van woorden. Als je een groter deel van de tekst niet begrijpt, bijvoorbeeld een zin, kijk dan eens naar de **verwijswwoorden**. Als je ziet wat bij elkaar hoort en over wie het gaat, snap je de tekst beter.

Verwijswwoorden zijn bijvoorbeeld: *ik, je, zijn, haar, mijn, jullie, jou, die, dat, wat, het*. Een verwijswoord verwijst naar iets wat al eerder genoemd is in de tekst. Of het verwijst naar iets wat nog komt. Dat kan een woord zijn, een groepje woorden of een hele zin.

Voorbeelden

- 1 Op mijn verjaardag eten we pasta met pesto. **Dat** is mijn lievelingseten.
Dat verwijst naar *pasta met pesto*.
- 2 Jesse vindt **het** niet leuk dat je zo onaardig tegen hem doet.
Het verwijst naar *dat je zo onaardig tegen hem doet*.
- 3 Sofie heeft morgen een wedstrijd, **wat** ze heel spannend vindt.
Wat verwijst naar *Sofie heeft morgen een wedstrijd*.

Weet je niet waar het verwijswoord naar verwijst? Soms kun je in plaats van het verwijswoord het woord of de woordgroep opschrijven waarnaar het verwijst.

Voorbeeld 1: **Pasta met pesto** is mijn lievelingseten.

Werkt dat niet? Stel dan een WH-vraag en zoek het antwoord in de tekst.

Voorbeeld 2: Wat vindt Jesse niet leuk? Dat je zo onaardig tegen hem doet.

Voorbeeld 3: Wat vindt Sofie spannend? Dat ze morgen een wedstrijd heeft.

Moeilijke woorden

de ontbossing	= het weghalen van bomen, vaak om er akkers of steden voor in de plaats te leggen
de donateur	= iemand die geld geeft aan een goed doel
de hoogleraar	= de professor
weelderig	= overvloedig, hier: met veel planten

Bedreigde diersoorten in Nederland

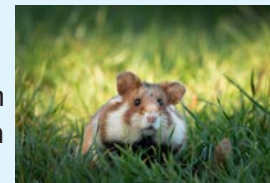
Als het over 'bedreigde diersoorten' gaat, denk je misschien meteen aan neushoorns en olifanten. Toch leven er ook in Nederland bedreigde dieren. Denk aan de otter, de korenwolf en de gladde slang. Gaan we deze dieren helpen? Of is het niet erg als ze er niet meer zijn?

Bedreigingen

Wilde dieren hebben ruimte nodig. In de natuur hebben ze een leefgebied waar ze naar eten zoeken. Er zijn verschillende bedreigingen voor hun leefgebied, zoals vervuiling, ontbossing en de aanleg van wegen. Dat kan dieren in de problemen brengen. Ze hebben dan minder plek om te wonen. Ook jagers, vissers en mensen die eieren rapen zijn een bedreiging. Net als klimaatverandering: in een te warm of te koud land kunnen dieren niet leven.

Wetten

Van sommige diersoorten zijn niet veel dieren meer over. Zo'n soort noem je 'bedreigd'. De kans bestaat dat die diersoort binnenkort verdwijnt. Dat willen landen voorkomen met wetten voor bedreigde dieren en planten. Nederland heeft de Wet natuurbescherming. Daarin staat precies beschreven wat er moet gebeuren om natuurgebieden en dieren te beschermen. Maar hoe weten we nu om welke dieren en planten het gaat?

De korenwolf

Rode Lijst

Onderzoekers kijken in de natuur hoe het met de verschillende soorten dieren en planten gaat. Ze zetten bedreigde soorten op de Rode Lijst, wat heel handig is. Zo weten we precies welke soorten bescherming kunnen gebruiken. De minister kan hier regels voor opstellen. Mensen mogen dan bijvoorbeeld niet meer jagen op deze diersoorten. Of er mogen in bepaalde gebieden geen huizen, fabrieken of wegen meer worden gebouwd.

Behouden

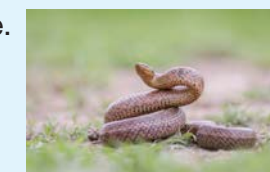
Veel mensen maken zich zorgen over de natuur en het verdwijnen van planten en dieren. Natuurorganisaties zetten zich in om de natuur te helpen. Zij zorgen er bijvoorbeeld voor dat kleine natuurgebieden met elkaar worden verbonden, zodat de dieren een groter leefgebied hebben. Dat doen ze met de hulp van veel vrijwilligers en donateurs. Die zetten zich in om bedreigde dieren te redden.

De otter

Kritischer kijken

Toch denkt niet iedereen er zo over. Hoogleraar Bas Haring vindt bijvoorbeeld dat we kritischer moeten kijken. Lang niet alle soorten zijn even belangrijk, zegt hij. 'Een bos met minder soorten planten en dieren groeit iets minder goed aan. Moet dat ons nou heel bezorgd maken? Welnee. Als er een soort verdwijnt, verandert het bos. Dan doen andere planten en dieren het ineens beter. Maar voor jou en mij ziet het er nog steeds gewoon uit als groen en weelderig terrein.' Wat vind jij? Met wie ben jij het eens?

De gladde slang

vraag 1a

vraag 2c

vraag 3c

vraag 4b

vraag 5b

vraag 6a

vraag 7b

Maak de vragen

1 Lees de titel van de tekst en de eerste, vetgedrukte alinea.

- a Lees: *Of ... zijn?* (r. 6) Welke twee verwijswaarden zie je in deze zin? Markeer ze in de tekst.
- b Schrijf in plaats van het tweede verwijswaard het woord op waarnaar het verwijst. Vul in.
- Of is het niet erg als deze dieren er niet meer zijn?
- c Waar verwijst het tweede verwijswaard dus naar? Kruis aan.
- ☐ de korenwolf en de gladde slang
 - ☒ deze dieren
 - ☐ diersoorten
 - ☐ neushoorns en olifanten

2 Lees de alinea **Bedreigingen**

- a Lees: *Dat ... brengen.* (r. 11 en 12) Welk verwijswaard zie je in deze zin? Kruis aan.
☒ dat	☐ in
☐ de	☐ kan
- b Stel een WH-vraag om erachter te komen waarnaar het verwijswaard bij 2a verwijst. Vul in.
- Wat kan dieren in de problemen brengen?
- c Bedenk wat het antwoord is op de WH-vraag bij 2b. Waar verwijst *dat* dus naar? Markeer het antwoord in de tekst.

3 Lees de alinea **Wetten**.

- a Lees: *Dat ... planten.* (r. 18 t/m 20) Welk verwijswaard zie je in deze zin? Kruis aan.
☐ bedreigde	☐ met
☒ dat	☐ voor
- b Welke WH-vraag kun je stellen om erachter te komen waarnaar het verwijswaard verwijst? Schrijf op.
- Wat willen landen voorkomen?
-
- c Bedenk wat het antwoord is op de WH-vraag bij 3b. Waar verwijst het verwijswaard dus naar? Markeer het antwoord in de tekst.

4 Lees de alinea **Rode Lijst**.

- a Lees: *Ze ... is.* (r. 27 en 28) In deze zin zie je twee verwijswaarden. Wat is het tweede verwijswaard in deze zin? Schrijf op.
- wat
-
- b Waar verwijst het verwijswaard bij 4a naar? Markeer het antwoord in de tekst.

5 Lees de alinea Behouden.

- a In regel 39 zie je het verwijfswoord *Die*. Welke WH-vraag kun je stellen om erachter te komen waarnaar *Die* verwijft? Schrijf op.

Wie zetten zich in om bedreigde dieren te redden?

- b Bedenk wat het antwoord is op de WH-vraag bij 5a. Waar verwijft het verwijfswoord dus naar? Markeer het antwoord in de tekst.

6 Lees de alinea Kritischer kijken.

- a Lees: *Moet ... maken?* (r. 46) Welke verwijfswoorden zie je in deze zin? Markeer twee woorden in de tekst.

- b Waar verwijft het eerste verwijfswoord naar? Schrijf op.

- ☐ Toch denkt niet iedereen er zo over (r. 43)
☐ Lang niet alle soorten zijn even belangrijk, zegt hij. (r. 44 en 45)
☒ Een bos met minder soorten groeit iets minder goed aan. (r. 45 en 46)
☐ Als er een soort verdwijnt, verandert het bos. (r. 47)

7 Kijk nog eens naar de alinea Kritischer kijken.

- a In regel 49 zie je het verwijfswoord *het*. Welke WH-vraag kun je stellen om erachter te komen waarnaar *het* verwijft? Vul in.

Wat ziet er nog steeds gewoon uit als groen en weelderig terrein?

- b Waar verwijft het verwijfswoord dus naar? Markeer het antwoord in de tekst.

Schrijf je antwoorden op de vragen 8 t/m 10 op een apart blaadje.

8 Waarom gebruiken we eigenlijk verwijfswoorden, denk je?

- a Schrijf een korte tekst over dieren. Gebruik **geen** verwijfswoorden.
 b Lees het verhaal na. Leest het prettig of niet? Bedenk twee voordelen van verwijfswoorden.

9 Lees de alinea Behouden nog een keer.

Welke andere oplossingen kun jij bedenken om bedreigde dieren te redden? Bedenk er minstens twee.

10 Lees het onderstaande fragment.

De provincie Noord-Brabant gaat de komende 10 jaar 13.000 hectare bos aanleggen. Dat zijn bij elkaar zo'n 40 miljoen bomen. Het worden gevarieerde bossen met onder meer lindes, esdoorns en hazelaars.

Vind jij het een goed idee om deze extra bossen aan te leggen? Waarom wel of niet? Gebruik in je antwoord minstens twee verwijfswoorden.

Wat heb je geleerd?

Deze les ging over verwijfswoorden. Begrijp je de tekst niet meer? Ga dan op zoek naar de verwijfswoorden en kijk waar ze bij horen.